

Олександра Федорова,

аспірант,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
(м. Івано-Франківськ)

Fedorova Olexandra,

Post-graduate student,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk)

УДК 811.161.2:388.147
ББК 81.(2Ук)

ФОРМУВАННЯ АУДИТИВНИХ УМІНЬ В ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСЕННОЇ ТВОРЧОСТІ

FORMING OF LISTENING SKILLS OF PREPARATORY DEPARTMENT FOREIGN STUDENTS ON THE BASIS OF UKRAINIAN SONGS

Стаття присвячена проблемі формування аудитивних умінь. Аналізуються переваги і недоліки використання українського пісенного матеріалу як засобу навчання в процесі вивчення української мови іноземцями.

Ключові слова: інокомунікант, аудіювання, пісенна творчість.

The article is devoted to the problem of forming of listening skills. It analyses the advantages and disadvantages of using Ukrainian song as a teaching tool during the study of Ukrainian language by foreigners.

Key words: foreign students, listening, songs.

Статья посвящена проблеме формирования аудитивных умений. Анализируются преимущества и недостатки использования украиноязычного песенного материала как средства обучения в процессе изучения украинского языка иностранцами.

Ключевые слова: инокоммуникант, аудирование, песенное творчество.

Постановка проблеми. З метою покращення процесу навчання української мови нами щорічно проводиться анкетування іноземних студентів підготовчих відділень Івано-Франківського національного медичного університету та Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Іноземцям, які вивчають українську мову, пропонують розташувати такі види мовленнєвої діяльності, як читання, говоріння, письмо та аудіювання, у порядку від найважливого до найлегшого.

Проаналізувавши й узагальнивши отримані результати, ми можемо зробити висновок, що понад 90% опитаних вважають найважчим видом мовленнєвої діяльності аудіювання, тобто сприйняття і розуміння українського мовлення на слух. Наступними за складністю для інокомунікантів є письмо і говоріння. На думку іноземців, найлегше їм дається читання. Тому актуальною є диверсифікація засобів навчання та навчальних матеріалів з української мови, що задовольняють комунікативні, освітні та пізнавальні потреби іноземців.

За свідченнями психологів, на слухання в педагогічному спілкуванні припадає 25-50% навчального часу. Отже, сформованість аудитивних умінь, розвинута здатність слухати й чути дає змогу іноземним студентам як суб'єктам педагогічної взаємодії налагоджувати і підтримувати міжособистісні взаємини, сприяє їхній успішній соціальній адаптації та оволодінню навчальним матеріалом.

Особливе місце серед засобів, за допомогою яких здійснюється процес навчання української мови і, зокрема, формування аудитивних умінь, займають українські пісні.

Аналіз досліджень з проблеми. Численні праці у різних галузях науки свідчать про те, що питання розвитку вмінь слухати і розуміти усне мовлення належить до пріоритетних у методиці викладання мови. Лінгвістичні особливості цього виду мовленнєвої діяльності знаходимо в роботах М.Г. Гоцькіна, Н.В. Єлухіної, С.П. Злотницької, Г.В. Колосниціної, Дж. Міллера, В.Ф. Сатінової та ін.

Психологічні та психолінгвістичні засади розвитку різних аспектів усного мовлення висвітлюються в працях В.О. Артемова, Б.В. Беяєва, Л.В. Бондарко, Л.С. Виготського, М.І. Жинкіна, П.І. Зінченка, І.О. Зимньої, Г.С. Костюка, З.А. Кочкиної, О.О. Леонтьєва, О.Р. Лурія та ін.

Лінгводидактичні аспекти навчання аудіювання розглядаються у дослідженнях Л.І. Апатової, М.Л. Вайсбурд, М.Г. Гоцкіна, І.П. Гудзик, Н.В. Єлухіної, Н.Є. Жеренко, Л.Ю. Куліш, Т.О. Ладигенської, О.Б. Метьолкіної, Б.П. Следникова, Н.С. Харламової, Г.Т. Шелехової та ін.

Мета статті – визначити переваги і ризики використання україномовного пісенного матеріалу в процесі формування аудитивних умінь в іноземних слухачів підготовчого відділення.

Виклад основного матеріалу. Аудіювання – один із видів мовленнєвої діяльності, під час якого людина одночасно сприймає усне мовлення й аналізує його (смилова обробка інформації), концентруючи на ньому свою увагу [1, 65]. Сформовані вміння аудіювання сприяють установленню контактів між людьми, в умінні слухати виявляється вихованість, толерантність співрозмовника [2, 21].

Слухання – складний і дуже важливий процес. Ефективне слухання передбачає здатність слухати і здатність чути, оволодіння якими потребує від суб'єктів спілкування (викладача і студента) активності та свідомих зусиль.

Викладач має враховувати, що «слухати» й «чути» – різні поняття. Здатність слухати означає здійснювати природний фізіологічний процес. Здатність чути означає прагнути зрозуміти і запам'ятати почуте, що передбачає наявність складного комплексу вмінь, якими людина оволодіває впродовж усього свого життя. Ця здатність є умовою успішної міжособистісної комунікації і забезпечує реалізацію зворотного зв'язку у процесі спілкування.

Історія використання пісенного матеріалу у процесі вивчення мови налічує більш ніж 60 років. На сучасному етапі технічного розвитку ми частіше бачимо молодих людей із навушниками у вухах, аніж з книжкою в руках. Саме тому викладачі повинні йти в ногу з часом і максимально використовувати музику в процесі навчання іноземних студентів української мови.

Важливим фактором, що впливає на успішність роботи, є мотивація. Саме українська пісня є одним із засобів створення мотиваційного середовища. Пісенний матеріал завдяки наявності вербального тексту здатний відобразити різноманітні сторони соціального життя, впливати на емоції та образно-художню пам'ять; він задіює механізми мимовільного запам'ятовування, дозволяє збільшити обсяг та глибину матеріалу, що запам'ятовується. У своїй книжці «Музикофілія: казки про музику і мозок» доктор Олівер Сакс, спеціаліст із неврології, стверджує, що музика активізує більше ділянок кори головного мозку, аніж письмове чи усне мовлення [5].

У своїх роботах з методики викладання іноземних мов Є. І. Пасов підкреслює, що жоден підручник не наздожене сучасність, тому необхідно звертатися до оригінальних текстів та реального життя.

У 2013 р. Единбурзький університет (Великобританія) опублікував у збірнику «Пам'ять і пізнання» результати дослідження успішності студентів, які вивчали угорську мову. Як виявилось, студенти, які чули нові для них фрази у піснях, вимовляли їх удвічі краще, ніж ті, хто просто повторював за викладачем.

Успішність розпізнавання на слух інокомунікантами слів української мови безпосередньо залежить від того, наскільки часто у їхній рідній мові зустрічаються звукосполучення з українських слів. Українські слова, що містять звукосполучення, які рідко або ніколи не зустрічаються у рідній мові інокомуніканта, важко розпізнаються студентами навіть за декілька секунд після того, як були вперше почуті.

Такі результати в контексті вивчення української мови як іноземної показують, що засвоєння лексики залежить від інтуїтивного знання звукосполучень, що є типовими для української мови. Таке знання можна набути виключно шляхом довготривалого слухового контакту з мовою, що вивчається, тобто при тривалому слуханні усного українського мовлення. Так, прослуховування україномовних пісень дозволяє виділити і засвоїти типові звукосполучення української мови. Після засвоєння вони стають базою, яку інокомунікант використовує для розширення свого активного словникового запасу.

Неможливо відтворити в мовленні звуки, яких ми не чуємо. Це довів французький лікар, отоларинголог і фоніатр Альфред Томатіс, автор методу, суть якого – навчити слухати і чути. Він розробив методику, що дозволяє розрізнати незнайомі звуки.

Більшість тих, хто вивчає іноземну мову, говорять з акцентом і неправильно вимовляють деякі звуки, тому що чують їх неправильно. Вони сприймають тільки звуки рідного мовлення, їм важко відчутти на слух фонетичні особливості інших мов.

Завдання викладача української мови – правильно добрати навчальний пісенний матеріал. Заради дидактичної мети можна пожертвувати художньо-естетичною цінністю пісні, поставивши на перше місце змістову і граматичну доцільність. Це не обов'язково має бути сучасний твір у виконанні популярного співака чи гурту. При доборі пісенного матеріалу ми керуємося такими принципами: методична цінність для формування та вдосконалення мовленнєвих навичок і вмінь; вплив на емоційну сферу з урахуванням вікових та національних особливостей інокомуніканта.

Наступним кроком є добір форм, методів та прийомів навчального впливу. Формування мовленнєвих умінь буде ефективнішим, якщо студенти займатимуть позицію активних слухачів, тобто під час прослуховування пісні виконуватимуть певні завдання фонетичного, лексичного та граматичного характеру.

Викладач може роздрукувати текст пісні, попередньо видаливши ті слова й вирази, які потрібно буде відновити на слух, дати студенти прослухати пісню і попросити заповнити пробіли. Доцільно використовувати

різні кольори при роботі з роздрукованим текстом пісні для виділення особових і часових форм дієслова, відмінкових форм іменника і прикметника, родових закінчень, форм однини і множини тощо.

Одним з ефективних методів роботи є запис тексту пісні на слух. Це може бути як індивідуальний, так і груповий вид роботи. Студенти по черзі виходять до дошки, викладач дає прослухати кожному один чи два рядки з пісні, за потреби дає прослухати уривок двічі, після чого текст записується на дошці, студент повертається на місце, виходить наступний, і так далі, до кінця пісні. В результаті повний текст пісні є і на дошці, і в зошитах студентів. Далі викладач дає граматичне завдання – наприклад, відшукати і підкреслити в тексті пісні форми іменника, прикметника і займенника в орудному відмінку, форми минулого часу дієслова тощо.

У процесі роботи з україномовним пісенним матеріалом іноземці вчать розрізняти інтонаційні конструкції, впізнавати і диференціювати форми слів, словосполучень, граматичних структур на слух, засвоюють алгоритм виконання завдань пошукового та творчого характеру.

Але в процесі формування аудитивних умінь на матеріалі української пісенної творчості є й певні ризики. У піснях часто зустрічаються сленгові та застарілі слова, неправильні граматичні форми, заради рими використовуються слова, схожі за звучанням. Щоб не порушити музичний ритм, автори часто використовують скорочення, неправильну постановку наголосу, неправильну дієвідміну дієслів.

Висновки. Таким чином, творче використання пісенного матеріалу в курсі української мови як іноземної сприяє формуванню аудитивних умінь, соціалізації та подоланню бар'єрів міжкультурної комунікації, робить навчальний процес безперервним, захопливим і цікавим. Універсальність української пісні як швидкого, легкого та доступного засобу повторення мовного матеріалу визначає перспективу її застосування на всіх етапах вивчення іноземцями української мови.

1. Кочан І.М., Захлюпана Н.М. Словник-довідник із методики викладання української мови. – Львів, 2005. – 306 с.
2. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посіб. / Кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук – К.: Ленсвіт, 2015. – 320 с.
3. Пассов Е. И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению. — М., 1989. — 276 с.
4. Гальскова Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика. 5-е изд. – М.: Академия, 2008. – 336 с.
5. Sacks O. Musicophilia: Tales of Music and the Brain. – 2008. – 425 p.
6. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва]. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

